

עלי ההגהה

דשיחות

אור ליום ד' פ' יתרו, ט"ו בשבט ה'תשמ"ח

יוצא-לאור לש"פ יתרו, ה'תשפ"ב

בפעם הראשונה

יוצא לאור על ידי מערכת
"מפתח"

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

MAFTEIACH

www.Mafteiach.app

נסדר והוכן לדפוס ע"י מנחם מענדל בן פריידא מלכה ושלום דובער בן רבקה

פתח דבר

לקראת ש"פ יתרו – הננו בזה מוציאים לאור צילום כתי"ק עלייההגהה המלאים דשיחת אור ליום ד' פ' יתרו, חמשה עשר בשבט ה'תשמ"ח.

*

קונטרס זה יוצא לאור ע"י מערכת "מפתח". אפליקציית "מפתח" הינו מיזם שמטרתו לרכז במקום אחד את האודיו, הוידאו, ההנחות הבלתי-מוגהות והמוגהות – לכל שיחה והתועדות של הרבי. הקונטרס הוא השבעה עשר בסדרת "הגהות", ובעז"ה יופיעו קונטרסים נוספים בקרוב.

וכאן המקום לבקש בבקשה כפולה ומכופלת, שכל מי שיש תח"י הגהות כ"ק אדמו"ר שליט"א בשיחות ומאמרים – שיואיל להמציאם למערכת, ע"מ לזכות בהם את הרבים.

* * *

והעיקר – יהי רצון שנזכה זיך זעהן מיטן רבי'ן, ולשמוע "תורה חדשה" תיכף ומיד ממש!

מערכת „מפתח“

מוצש"ק שירה, ה'תשפ"ב

ברוקלין, נ"י.

אור ליום ד' פ' יתרו, חמשה עשר בשבט ה'תשמ"ח

עמוד א

בס"ד. משוחות אור ליום ד' ב' יתרו, חמשה עשר בשבט ה'תשמ"ח.

א. חמשה עשר בשבט הוא אחד מ"ארבעה ראשי שנים" – "ראש השנה לאילן"². בחמשה עשר³ בו" (בשכט⁴).

וביאר ענינו בעבודתם של ישראל:

כתוב⁵ "כי האדם עץ השדה", ודרשו חז"ל⁶ "אם תלמיד חכם הגון הוא ממנו תאכל", היינו, שתלמיד חכם נמשל לאילן עושה פרי – "מאי פרי מצוות"⁷, "פירותיהם של צדיקים" (ועמך כולם צדיקים⁸) מעשים טובים⁹, שארי "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"¹⁰.

ומכיון שחמשה עשר בשבט הוא "ראש השנה לאילן" – "ראש (לא רק תחלת) השנה" דייקא, היינו, שכולל ומשפיע חיות על כל השנה כולה, בדוגמת ה"ראש"¹¹ הכולל את החיות דכל אברי הגוף ומנהיגם גם לאחר התפשטות החיות באברים¹² – הרי זה זמן מסוגל ביותר לקבלת החלטות טובות (והחלת קיומן חיכך ומיד) על כל השנה כולה, להוסיף ביתר שאת וביתר עוז ככל עניני העבודה ד"האדם עץ השדה", הן בנוגע לעצמו, והן בנוגע לפעולה על הוולת – "עץ פרי גו אשר ורעו בו"¹³, "גרעיני בו פרי שמהן האילן צומח כשונטעין אותן"¹⁴, היינו, שפעולתו היא באופן שמצמיחה פירות ופירי פירותיהן עד פסח¹⁵.

ב. ובפרטיות יותר – לא רק כללות העבודה ד"האדם עץ השדה", אלא עבודה מיוחדת הקשורה עם תכונת ה"אילן" דוקא:

בחמשה עשר בשבט שהוא "ראש השנה לאילן" – "נוהגין¹⁶ להרבות בו במיני פירות של אילנות"¹⁷, ובפרט מיני פירות¹⁸ שנשתכחה בהם ארץ ישראל – "גפן תאנה ורמון גו' זית שמן ודבש"¹⁹ ("דבש תמרים"²⁰).

והנה, העילוי המיוחד ד"אילן" לגבי "תבואה" ("חטה ושעורה"¹⁹) – ש"תבואה" היא דבר המוכרח לקיומו של האדם, משא"כ "אילן" שמצמיח פירות שאינם מוכרחים לקיומו של האדם, אלא מפאיימ לית תענוג²¹.

וכהפירוש בנוסח ברכת "בורא נפשות" – ש"חסרונו" קאי על הדברים שהם חסרים וצריכים להם לצורך קיום חייתם, שא"א להם להתקיים וזולתם כגון לחם ומים, ו"על כל מה שבראת להחיות בהן", קאי על "שאר הדברים שבראת להתענג בהם, כגון מיני פירות"²².

(1) ר"ה בתחלתה – כרעת ב"ה, שהלכה כמותם (ראה ומכ"ס הל' חזמות פ"ה ה"א. הל' מע"ש פ"א ה"ב).

(2) ובלשון הרגיל (ע"ד מאד"ל "סוף חוי מאי עמא דברי") – "ראש השנה לאילנות", וכן כותב אאמרי (לקיטו לרי"צ אגרות ע"ת): "ראש השנה לאילנות... אילנות לשרון כרם" – אף שלמ"ז במבאר הניטרא ד"אילן" (לשרון חידו, בלשון המשנה), ואכ"י.

(3) שבו קיימא טיהרא באשלמותא ("ח"א קפ, דר"א, ועוד), משא"כ שאר ראשי שנים שהם באחד לחודש ודוגמתו בישראל – "שמעון לבנה" (סוכה טו, א) ו"דומין לבנה" (ראה סוכה טו, ב' ד"פ, 1) – עלילות עבודתם של ישראל, מעין ודוגמת והנהגה לשלימות ולעמיד לבוא – "זהו אור הלבנה כגור החמה גור כאור שבעת הימים" (ישעי"ה ל, כ).

(4) ולחצו, שהקביעות דחמשה עשר בשבט בשנה זו היא – ביום הרביעי, שבו נברא ויחילו המאורות באופן רישני המאורות הגדולים, "שרים נבראו" (בראשית א, טו ובפרש"י).

(5) ראה לקיטו לרי"צ שם: "אילן במלואו אילין יוד למי"ד ט"ן גימטו שכ"ט".

(6) שופטים כ, טו.

(7) תענית ו, א.

(8) מטהו מו, ט"א.

(9) ישעי"ה כ"א, מתדרין ר"פ חלק.

(10) פרש"י ר"פ ט"ל, ה.

(11) קידושין ב, ב, ר"פ.

(12) לחצו, שענין ה"ראש" ישנו בכל עניני הברואה, שתחלה ישנה התכלות המטים בשרים ומקורם, ואח"כ ומשכיס ומתגלים בדרום המטינו בו, ובחגגה חזרה אצל ישראל – להחמם ד"רשית הברואה, שהרי הברואה כולה היא "שכביל ישראל שנקרא ראשית" (פרש"י ר"פ בראשית), "ראשית" גם מלשון "ראש" – ובישראל נוסף (בעבודתם) – שהתחלת כל הנושנים היא בתורה (שאף היא "נקראת ראשית" – "בראשית", כ' ראשית, חזרה וישראל שנקרא ראשית (פרש"י שם), ובששנות, למיני כל פעולה ופעולה צריך הידוי להחמל בתורה (אשכול באריתא) ליתת א"ת המעשה אשר יעשה, ומתלימוד בתורה נמשך בנוגע למעשה/בפעול, בכל פרט ומטת לפי ענינו.

(13) ראה לקיטו דודיים לרי"ה נ"ח, א, ואילן, ע"פ שער ר"ה בתחלתו. ר"ה ארבעה ר"ה הם כי תשמ"ה.

ועוד:

(14) בראשית א, א.

(15) פס"י ע"פ.

(16) לשרון חידו, כ, כותבת רמ"ע קצור, ואזעירי גם מהמורה המגמית – "שלישים" סוף להעלות והמורה המגמית – ע"פ חידושי חת"ת – "בראשית" ח' העולם – אח"כ וצ"ח ש"ח כ"ב, ועוד.

(17) מ"א אר"ח קלי"א סק"ד, השלמה לש"ע אה"ז שם פ"ח.

(18) ר"פ נהגים (בכרטיס אצל א"ת הספרים) למי לקיטו מתוך חז"ר כי (נחמס בס' פיר עץ הדר – וניצאה, ת"ח) (מכ"ס לחצו), המרגישים העילוי ופירות האילן.

(19) משא"כ "חטה ושעורה" – תבואה, ראש השנה למעשה תבואה הוא (לא בחמשה עשר בשבט, כ"ה למעשה אילנות, אלא באחד בתשרי (נסמן בחזרה 1).

(20) עקב ת"ה.

(21) ומכ"ס הל' ברכת פ"ה ה"ג.

(22) א"ת לרי"צ למי"ד "חמה מין אילן הוא" (בכרטיס כ"ט ע"א) – המוכרח לקיום האדם, ולא תענוג תענוג.

(23) וע"ד פרש"י אה"ז א"ת מ"ס ד, ח.

ס"א

.. "פירותיהם של צדיקים ("ועמך כולם צדיקים") מעשים טובים", **שה והרי** "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" ..

.. "ראש (לא רק **נוסף על שהוא** תחלת) השנה" דייקא, היינו, שכולל ומשפיע חיות על **בכל** השנה כולה ..

.. ומנהיגם גם לאחר התפשטות **והתלבשות** החיות באברים ..

.. שמצמיחה פירות ופירי פירותיהן עד **סוף כל העולם** ..

ס"ב

.. "גפן **ת ותאנה** ורמון גוי זית שמן ודבש" ..

.. פירות שאינם מוכרחים לקיומו של האדם, אלא **מביאים לידי דברים** של תענוג ..

11) .. ומהלימוד בתורה נמשך בנוגע **ובא** למעשה **ובא** בפועל ..

15) ע"ד לשון חז"ל - כתובות רפ"ט. ועוד. ולהעיר גם מהפירוש הפנימי - שעושים "סוף" להעלם והסתדר ד"עולם" (ע"ד פני מחז"ל "עבר ובטל מן העולם" - אוה"ת חיי שרה קה, **ב: ועוד**).

17) ויש נוהגים (ובפרט אצל אחינו הספרדים) ..

21) **ולפך, גם וגם** למ"ד "חטה מין אילן היא" (ברכות מ, סע"א) - **הרי זה דברה ה"ה** מוכרח לקיום האדם, ולא **תוספת** תענוג.

עמוד ב

וענינו בעבודת האדם:

חטה ושעורה - רומזים על העבודה בקיום התומ"צ באופן המוכרח ע"פ דין²³, ואילו פירות האילן רומזים על העבודה בקיום התומ"צ באופן נעלה יותר מהמוכרח ע"פ דין - יעשית הישר והטוב... לפנים משורת הדין²⁴, עבודה מתוך תענוג.

21

ומזה מוכן, שיעקר ענינו של חמשה עשר בשבט, "ראש השנה לאילן", הוא - לא (אף) בנוגע לעניני העבודה המוכרחים ע"פ דין²⁵, דמאי קמ"ל? אלא גם ובעיקר בנוגע לעניני העבודה שהם באופן של הוספה על המוכרח ע"פ דין, באופן של תענוג.

22
23
24

ג. ויש להוסיף בכל זה - בקשר ובשייכות לדורות זה:

בדורות זה נתגלה ענין מיוחד בחודש שבט - שהעשירי שבו, "העשירי יהי קודש"²⁶, הוא יום ההילולא (גמר ושלילת כל עבודתו) של כ"ק מ"ח אדמו"ר נשיא דורנו (כמשנת"ל בהתוועדות בקשר ליום ההילולא²⁷), ששלמותו - בחמשה עשר בחודש, "ראש השנה לאילן"²⁸, שבו "קיימא סוהרא באשלמותא"²⁹.

ובנוגע ליום ההילולא מודגש ענין העבודה באופן של תענוג (התוכן ד"ראש השנה לאילן") - כי:

המאמר שנתן בעל ההילולא ללמוד ביום ההילולא שלו, התחלול וראשיתו - "באתי לגני, לגנוני, למקום שהי עיקרי בתחילה, דיעקר שכניה בתחתונים היחה", היינו, שכללות העבודה להמשיך עיקר שכניה בתחתונים, היא (לא רק באופן של "דירה"³⁰, כלשון הידוע³¹ "דירה לו יח" בתחתונים", אלא יחידה מזה, גם) באופן של "גן" ("לגני"), מקום שזומחים בו אילנות, ומטיילים בו לשם תענוג, היינו, מקום של תענוג (בכביכול) להקביה, עי"ז שעבודת האדם נעשית אף היא באופן של תענוג³².

ד. והדגשה יחידה בענין התענוג - ביום ההילולא דשנה זו, שנת ה"ח ("השית" - התשמ"ח):

המשך המאמרים דיום ההילולא כולל עשרים פרקים (בחינת חת"י) ונתפרסם המנהג ללמוד בכל שנה פרק אחד, ולאחרי עשרים שנה, חוזרים ומתחילים עתה"פ מפרק ראשון. ועפ"ז, לומדים בשנה זו - שנת ה"ח - פרק י"ח ("הי"ח) בפעם השני ("כפליים לתורה").
ובפרק י"ח - הפרק השיעי לשנה זו - מסיים וחותם בבחינת פנימיות הכתר, כתיב, עתיק, כתיב שלמעה מצויר אדם, "לית שמאלא בהאי עתיקא"³³, ודוגמתו בעבודת האדם - עבודה מתוך תענוג (פנימיות הכתר), שהיא למעלה ממדרגה והגבלה ולמעלה משינויים, (מכיון שקשורה עם בחינת "נצח ישראל"³⁴).

25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

הענין
הוא
הוא
הוא
הוא
הוא
הוא
הוא
הוא
הוא

ה. והנה, ההוספה בעבודה באופן של תענוג שלוקחים מ"ראש השנה לאילן" צריכה להתבטא לכל לראש בלימוד התורה³⁵ - עיקר ענינו של תלמיד חכם שנמשל לאילן - לימוד התורה מתוך תענוג.

ובעומק יותר - בחינת התענוג שבתורה:

בתורה גופא - יש ענינים המוכרחים שהם כדוגמת "לחם ובשר", לידע האסור והמותר וכיוצא בהם משאר המצוות³⁶, ויש ענינים שהם באופן של תענוג, בדוגמת פירות האילן - "לטייל"³⁶ בפרדס³⁷. ומכיון שחמשה עשר

35
36
37

(23) כולל גם הענינים דלפנים משורת הדין שכבר נעשו דין בשולחן ערוך - ראה ביט"ל ב. ושי"ח. ראה זמכ"ס הל' רצות פ"א ה"ה. שרי"ע אה"י סקני"ז ס"ג. ועוד.
(24) ואחזק"ו, י"ח ובפשי"י.
(25) לעורך קיום חיובם, שא"י להם התקיים וזה"ש - שהרי התומ"צ חייב תענוג ואורך ימיו.
(26) ל' התוכן - בחוקתי"ו, כ"ב. ראה בתוספת בלקרי"ש ח"י ס"ג ע"ב 290.
(27) שיחת ש"ס בשלח, י"א שבט ט"ב ואילן.
(28) להעיר, ש"אילן מורה על חבונת הצמיחה והגידול, כידוע שיעקר ושלמות הצמיחה היא באילנות ודוק (ראה תורה ברבשית כ"א, ע"ה), ובענין זה מודגשת השייכות לבעל ההילולא - ששמוי הראשון י"וסף", מלשון הוספה, חבונת הצמיחה והגידול.
ראה ע"ד הקבלה - לקוטי לוח"צ תל"ז (הערה 2), ע"ש.
(*) שנינו ע"י תורה - כתיב אר"ב, וחוהו הרביע העדוקני, שיהא ע"ס שלה חל כ"ג שבט, אשר בקשר ליום זה יל המאמר השני (הדובשת בנימין) המשך ההילולא כמ"ס ביכורות"י והמאמר.
(29) ראה לעיל הערה 3.
(30) הקשר עם שליטה מצד האדם, ע"ד כ"ך, שכל מי שאין לו כית אע"פ אדם (ראו יבמות ג, ע"א. ובתורה ש"ק).
(31) ראה בתוספת נשא טו. ועוד.
(32) הכיין ש"מיהל למעלה מן", של הענינים ולמעלה חללים בעבודת האדם (לקראי לה"ה"ס סקני"ח) - נמצא, שיעקר השליטה והתענוג ולמעלה (נסף על כללות הענין ריפת חל לפני אשמויה תעשה רצוני") נעשה ע"י העבודה באופן של תענוג ודק.
(33) תורה קב"א, י"ד ע"ב ש"ס רפ"א.
(34) ש"ד ט"ז כ"ב.
(35) להעיר משה"ה דמות ביומם - "בחוהו השלישי נ"ג בא מרוב סיני רחין נ"ג נגד הר"י (תרו"ט), א.
(36) התחלת הענין דשנת תורה.
(36) ובכ"ס הל' שרי"ח ס"ד.
(37) נסף על לימוד הענינים המיוחדים לקיום מצות אגונה ה', דיעת ה', אהבו וראתו כ"י, שלכן, הקדים התומ"צ ענינים אלו כ"י פרקים ראשונים והולכת יסודי תורה, הלוותם היסודי ללימוד ללימוד האסור והמותר וכיוצא בהם משאר מצוות, ואין זה נכלל בלטייל בפרדס"י (שיל של תענוג) לאחרי שיצמחלא כרסו להם ובשר"י (ראה בארבעה לקרי"ש יתור תש"ה בסופו. ועוד).

38

.. "ועשית הישר והטוב .. לפני משורת הדין", **ע** ועבודה מתוך תענוג ..

.. לא (**ב** כ"כ) בנוגע לעניני העבודה המוכרחים ע"פ דין, דמאי קמ"ל?! אלא גם ובעיקר בנוגע לעניני העבודה שהם באופן של הוספה על המוכרח ע"פ דין, **א**ז באופן של תענוג ..

ס"ד

.. המשך המאמרים דיום ההילולא כולל עשרים פרקים (**עשרים** בחינת כתר").
ונתפרסם המנהג ללמוד **במיוחד** בכל שנה פרק אחד **במיוחד** ..

.. לומדים בשנה זו – שנת ה"ח – פרק י"ח (ח"י") בפעם השני ..

.. (מכיון שקשורה עם בחינת "נצח ישראל") ..

ס"ה

.. ויש ענינים שהם באופן של תענוג, בדוגמת פירות האילן – **ובפרט** "לטייל בפרדס" ..

(*)

(*) להעיר מהנ"ל פ"ב בפ"י להחיות. **ובפרט בפעם הב'.**

.. כפי שבאה באופן של הבנה" והשגה בתורת חסידות חב"ד ..

.. "צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג כו" ..

ס"ו

.. "בלשונם" של "קטנים" ו"עמי הארץ", התוכן הענין ד"שבעים לשון" ..

ס"ז

.. אלא, שחוזרים על הדברים עד עוד הפעם בהזדמנות זו ..

.. ובפרט כשמקיים גם הוראת המשנה וציווי "עשה לך רב ..

.. בנוגע לשאלות בעניני עבודת ה' וגם ע"פ דרך החסידות, לפני משורת הדין ..

.. שניתן הכח לכאו"א למצוא המענה ב"תורה אור", כאמור, ובפרט ע"פ הדרכת ה"רב" ..

..

(* להעיר מענין התגלות עתיק בבינה (לקו"ת דברים נז, א. ועוד)

40) לשון אדה"ז באגה"ק סז"ך וביאורו. - המשך הל' "אשר עבד כל ימי חייו" - שהם שבעים שנה (תר"ם - תש"י).

49) כמו המלמד (כביכול) הראשון - הקב"ה ..

.. היינו, שחושיהם של בניי נעשו כחושי הרב, כביכול, הקב"ה ..

- .. להזכירם עלה להביאם להציון דכ"ק מו"ח אדמו"ר ..
- .. ולעשות ולפעול להתברך מהקב"ה, מקור הברכות ..

ס"ח

- .. שגילוי פנימיות התורה בדורות האחרונים, עד לגילוי והפצת תורת החסידות באופן ד"באר את התורה", "בשבעים לשון", הוא, בגלל **מתקן** ירידת הדורות, "אכשור דרי" (בתמי) ..
- .. בגלל ירידת הדורות מפשטם גם **צריך לחפש** דרכים ועצות לעודד ולחזק ולהוסיף בלימוד התורה בכלל ..
- .. ומהעצות לזה – עידוד ולהוציא לאור ולהדפיס קובצי חידושי תורה .. [נתחלה נכתב "להדפיס ולהוציא לאור", וסימן לשנות את הסדר ותיקן כדלעיל]
- .. בדורות שלפנינו נזהרו בנוגע לחידושי תורה (אפילו כשאינם זה בהלכה למעשה, אלא בדרך לפול בלבד) ..
- .. ועאכו"כ בנוגע לפירסום בדפוס, **והתנהגו** באופן ש"לא כל הרוצה כו' יטול" ..
- .. אמנם, מצד **אבל מפני** ירידת הדורות ..
- .. כדאי ונכון ויש צורך לעודד ולזרז את אלה השייכים לחדש בתורה, אשר, גם אם אינם בטוחים **לגמרי** שחידושיהם מכוונים לאמיתתה של תורה ..
- .. ולא רק בין דבתיאם, חבריהם ותלמידיהם ..
- .. שרואים במוחש, **מעשה רב**, שעיי"ז ניתוסף חיות ותענוג בלימוד התורה ..
- .. **וכפי שראו בפועל בעבר** - שעיי"ז יתוסף בשקידה והתמדה, עיון ויגיעה כו', אצל לומדי התורה, שגבולו ועיי"ז יתוסף ג"כ (יגיעת ומצאת) **ביכולתם** לחדש בתורה ..

57) .. בספר המדע (שמסיימים **עתה** בשיעור היומי) ..

59) .. העצם כשאתה תופס במקצתו (או "בחלקו") אתה תופס בכולו ..

60) וי"ל, שגם בנוגע לעניני הרשות יש הוראות בתורת החסידות (בחי היחידה שבתורה) דנשיא הדור, ואדרבה, **ובפרט** ע"פ הידוע (ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"כ. ושי"ט) שגילוי היחידה הוא בדי' אמות שמחוץ להאדם, בשביל לקנות חפץ **וד"א של אדם קונונו לו בחפצי העולם** (בירור עניני העולם). יש בזה עילוי (מבחינה מסויימת) לגבי העצות והתשובות בעניני עבודת ה'. [תיבת "הי" לא מחק, אלא סימן בעיגול להוציא]

71) .. כפי בחי' שרש נשמתו, ומחוייב בדבר ..

בבחינת "עשה לך רב".
 ולהעיר, שאף שהתענג שבלימוד זה הוא באופן ד"שאל לשמה" — הרי, גם כענין זה ישנה הוראה בשיעור היומי ברמב"ם⁸⁶. "אמרו חכמים⁸⁷ לעולם יעסקו אדם בחורה ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה", היינו, שמוכ"ס יבוא מזה ללימוד התורה לשמה, מאהבת ה' — "בדעת שידעוהו" — ללימוד-הגב-החסידיות-במ-התענג-שבחורה.

ט. ויש להוסיף ולהדגיש דבר המובן ופשוט בלא-ה"כ, אלא, שמצד ריבודת הדרונו, יש צורך להבהיר גם ענין זה:

כללות הענין ד"פולפול התלמידים"⁸⁶, כחיבת והרפסת חידושי תורה וכו', צריך להיות מתוך אהבת ישראל ואחרות ישראל — תנאי עיקרי לקבלת התורה, כמ"ש בשיעור חומש היומי "יחן שם ישראל נגד ההר"⁸⁷, "יחן" לשון יחיד, "כאיש אחד בלב אחד"⁸⁸, שאו, "אמר הקב"ה... היינה השעה שאחן להם את תורתו"⁸⁹, ועד להשלימות שבוה — כדרך "תלמידי חכמים שבארץ ישראל שמעמימן [ענין התענג] זה לזה בהלכה"⁹⁰.

ופשיטא — שהענין ד"קנאת סופרים" אינו ממש לרגש דהיפך האהבה, ח"ו [ואין צורך לשלול הענין דהרמ"י, רחמנא ליצלן, שהרי, "היהודים ידי עשר"⁹¹, הקיפו בחכמה ד"הקול קול יעקב"⁹¹, לימוד התורה בבחי' כנסיות ובחי' מדרשות]⁹², אלא, התוצאה הישגה מהענין ד"קנאת סופרים", היא — "תרבה חכמה"⁹³.

ומכן, שענין זה הוא לא רק בנוגע לתלמידים בינם לבין עצמם, אלא גם בנוגע ליחס התלמיד ורבו.

ובחקדמה:

בהמשך הסוגיא⁹⁴ ש"הארם עץ השרה" קאי על "תלמיד חכם" — איתא: "אמר רב נחמן בר יצחק, למה נמשלו דברי תורה בעץ, שנאמר⁹⁴ עץ חיים היא למחויקים בה. לומר לך, מה עץ קטן מדליק את הגדול, אף תלמידי חכמים קטנים מחדרים את הגדולים, והיינו דאמר ר' חנינא הרבה מדלתי מרבתי ומחבירי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולן"⁹⁵.

ולכן, כאשר תלמיד שואל אצל רבו שאלה וקושיא על דבריו [בלשון של כבוד, ככל פירט ההלכות רבכור רב]⁹⁶, ע"פ הוראת חז"ל⁹⁷ "לא הביישן למד" — צריך גם הרב לקיים את המשך ההוראה⁹⁸ "לא הקפדן מלמד", היינו, לא לכעוס ולרגוז בו, אלא, לתרץ את השאלה והקושיא, ואם רואה שהתלמיד צורך בדבריו — עליו לחזור בו, ולהורות לו על שהעמידו על האמת.

ובפרטיות יותר:

כשהרב אומר דבר-תורה — עליו לציין את-מקוב-ההיבטים בחורה [ממא הני מילי]⁹⁸ או ⁹⁹ או ¹⁰⁰ שענין זה הוא חידושו שלו, ובלתי-כשהתלמיד נקטש על דבריו ¹⁰¹ א"אם הלכה — נקבל, ואם לדין — יש תשובה"⁹⁹.

ופשוט, שבאשר התלמיד שואל קושיא חזקה שמערערת את חידושו של הרב, ולרב אין-חובה-להשיב-התלמיד — אין זו הדרך לדחותו בקש, ועצמו"כ שלא לרגוז עליו כו' ולרגוז מעל פניו, ח"ו.

[ואין צורך לשלול ענין של הרמ"י, רחמנא ליצלן, מצדו של התלמידים שירצו "להגן", כביכול, על כבוד רבו — שהרי, כבוד הרב אינו יכול להיות בדרך שהיא חיסוף התורה, רחמנא ליצלן! ¹⁰² בדי-פיה-היא-לא-דק-בבחינת-מגלה-מסת-בחורה-שלא-כהלכה-¹⁰³ אלא-בתיבה-זהה — שישגל ענין של תורה [הדין דכבוד רבו] בתור "כלי יוין" להלחם בתורה, רח"ל הילית].

אלא אדרבה — לחודות-על-האמת-מפלי-להתפייש-לדמו-אנו-נוגנע, כדרכם של גדולי ישראל, כפי שמצינו בפירושו רש"י, רבן של ישראל, שכתוב בכ"מ בפירושו על התורה ל"בן תנש שנים למקרא"⁹¹ — ילא ידעתי⁹².

למה שכתוב ב"עין חכמה" וזו היא חכמתו

במחנה חכמה

ויאמר
 אומר
 דבר
 שיש
 פה
 שאלה
 ענין
 דבר
 ח"ו
 ע"פ הילת
 דהיינו
 דקנאת סופרים
 דהיינו
 דהיינו
 דהיינו
 דהיינו
 דהיינו

86 ראה עינין כפי פ"א. חז"ל רג" ב — ב"מ.
 87 פסחים ג. ב. ויש.
 88 אבות פ"ד מ"ז.
 89 יחזקאל י"ג.
 90 מ"ד.
 91 מ"ד.
 92 מ"ד.
 93 מ"ד.
 94 ראה ב"ר פ"ד כ"ג.
 95 ב"ר [חל ונתבה פ"ט].
 96 מ"ד ג. יח.
 97 ראה גם רמב"ם הל' ת"ח פ"ה [צ"ע] אדם לחזור בתלמידיו ולאזהרם שהם הגנים המתנים לעולם הזה ולעולם הבא. התלמידים מוסיפין חכמת הרב ומרובין לבו, אמרו חכמים הרבה חכמה למדתי בו ומתלמידי יותר ממולם... הלמד קטן מתוך הרב, עד שיודע כמעט בשאלותיו חכמה מפורת.
 98 דה-שאלה-שבוה-על-הרב-תורה-היא-צריך-לומר-לבסוף-של-בבחינת-ה"ח ת"ח פ"ה י"א.
 99 ר"ד ט"ז ס"ב.
 100 אבות פ"ג מ"ב.
 101 רמב"ם הל' ת"ח פ"ה ה"ח. הל' ת"ח לאודחי פ"ד ה"ח.
 102 רמב"ם הל' ת"ח פ"ה ה"ח.
 103 רמב"ם הל' ת"ח פ"ה ה"ח.
 104 רמב"ם הל' ת"ח פ"ה ה"ח.
 105 רמב"ם הל' ת"ח פ"ה ה"ח.
 106 רמב"ם הל' ת"ח פ"ה ה"ח.
 107 רמב"ם הל' ת"ח פ"ה ה"ח.
 108 רמב"ם הל' ת"ח פ"ה ה"ח.
 109 רמב"ם הל' ת"ח פ"ה ה"ח.
 110 רמב"ם הל' ת"ח פ"ה ה"ח.
 111 רמב"ם הל' ת"ח פ"ה ה"ח.
 112 רמב"ם הל' ת"ח פ"ה ה"ח.

ה

ה"ח פ"ה ה"ח

.. שאף שהתענוג שבלמוד זה הוא **לכאורה לפעמים** באופן ד"שלא לשמה" ..

.. אמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה ..

.. שסוכ"ס יבוא מזה ללימוד התורה לשמה, מאהבת ה', "בדעת שידעהו", ע"כ לימד תורת החסידות, בחינת תענוג שבתורה ..

ס"ט

.. ופשיטא – שהענין ד"קנאת סופרים" אינו מביא כאו"א שישנה בו אינה מביאה אותו לרגש דהיפך האהבה, ח"ו ..

.. שהרי, ה"הידים ידי עשו", הם היפך בתכלית ד"הקול קול יעקב" ..

.. אלא, התוצאה היחידה מהענין ד"קנאת סופרים", היא **כהודעת התורה** – "תרבה חכמה" ..

.. כאשר תלמיד שואל אצל רבו שאלה וקושיא על דבריו (כפשוט) בלשון של כבוד, ככל פרטי ההלכות דכבוד רבו) ..

.. כשהרב אומר דבר-תורה – עליו לציין את מקור הדברים ושואלים אותו בזה או גם **מקשים בזה - הוא עונה, ע"פ הוראת התורה** "דברי חכמים בנחת נשמעים" ומודיע **מקור חידושו** בתורה ("מנא הני מילי") או לומר **אומר** שענין זה הוא חידוש משלו, **בבבילא וממשיך שעפ"ז דבר משנה הוא, אשר** כשהתלמיד מקשה על דבריו: אאי "אם הלכה – נקבל, ואם לדין – יש תשובה" ..

.. קושיא חזקה שמערערת את חידושו של הרב, ולרב אין מה להשיב על דברי **תשובה על תשובת** התלמיד ..

.. ענין של הרמת יד, רחמנא ליצלן, מצדם של התלמידים ..

.. בדרך שהיא היפך התורה, רחמנא ליצלן! דרך כזו היא לא רק בבחינת ממלה פנים בתורה שלא כהלכה, אלא יתירה מזה – שצ' לנצל ענין של תורה ..

.. אלא אדרבה – להודות על האמת, מבלי להתבייש לומר "איני יודע", כדרכם של גדולי ישראל ..

.. בפירוש רש"י, רבן של ישראל, שכותב בכ"מ בפירושו על התורה **שהוא (גם) ל"בן חמש שנים למקרא"** ..

(*)

85 וראה גם רמב"ם הלי' ת"ת ספ"ה – "צריך אדם להזהר בתלמידיו ..

86 ועד שאפילו בעובר על דברי תורה, ח"ו, צריך לומר לו בלשון של כבוד (ראה רמב"ם הלי' ת"ת פ"ה ה"ט. שו"ע יו"ד סרמ"ב סכ"ה). ועוד.

92 נסמן בלקויש ח"ה בתחלתו: לציין כל המקומות בפרש"י - כפשוט

עמוד 1

ומביא בפירושו⁹³ שגם משה רבינו הודה ולא בוש כו', ולא עוד, אלא, להכיר טובה לתלמיד שהעמידו על האמת, וכפי שמצינו בתשובות הרמב"ם שהודה (תרוי משמע) לשואלים על פסקי הדינים שבספרו, ודאי אמת כדבריהם . . . שתיי . . . וכזה חקנו הנוסחא כו'⁹⁴, "טובה גדולה עשיתם עמדי . . . כל מי שימצא דבר וירודעני טובה יחשב כו'⁹⁵.

ובלשון המשנה (כסיום וחזתם פרק ראשון) דמסכת אבות⁹⁶ — "על שלשה דברים העולם עומד, על הדין ועל האמת ועל השלום", **פגלג גם הענין** "ממעמידו על האמת, מעמידו על השלום", עד ל"המחכים את רבו" — ממ"ח הדברים שהתורה נקנית בהם⁹⁷.

י. ויהי שעי' ההוספה בלימוד התורה, כולל גם הענין ד"המחכים את רבו" — באים גם להענין ד"מביא גאולה לעולם" (המעלה המ"ח — "האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם"), החל מגאולה באופן ד"אכתי עבדי אחרושו אנן"⁹⁷ (כגאולת פורים, שנמנה למדים הענין ד"מביא גאולה לעולם"), "מיסמך גאולה לגאולה"⁹⁸ — גאולה האמתית והשלימה ע"י משיח צדקנו. "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁹⁹.

ואו, יהי גם הענין ד"עץ השדה" בתכלית השלימות — "אפילו אילני טרק עתידין לעשות פירות"¹⁰⁰, כי בימי אדה"י¹⁰¹ "שתייה מזה — שליני טרק יתהפכו לעץ פרי, העילוי דאתהפכא חשוכא לנהורא, ודומתו בעבודת האדם — "האדם עץ השדה" — שלימות התשובה¹⁰², באופן דאתהפכא — "זרונת נעשו לו כזכות"¹⁰³, ועד לעבודת התשובה דצדיקים¹⁰⁴ — "משיח אתא לאתבא דצדיקאי בחיובתא"¹⁰⁵.

ובפשטות — גאולה האמתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, "קהל גדול"¹⁰⁶, ובהרגשה יתירה בשנה זו — שנת הקהל, "הקהל את העם האנשים והדשים והטף"¹⁰⁷, שנעשים מציאית של "קהל" אחד, וכאופן כזה — "ישוכו הנה"¹⁰⁸, לארצנו הקדושה, כפי שהיא בשלימותה, **פגלג "ירחיב ה' אלקיך את גבולך"**¹⁰⁸ "על שבע אומות" (כנגד שבעה מינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל) — "אלך עשו אומות, ודוגמתו בעבודה — לא רק העבודה דבחי' המדות, אלא גם העבודה דבחי' המוחין, חכמה ובינה, **על לבחין אכחר**¹⁰⁹ (כולל גם פנימיות הכתר — ענין התענוג¹¹⁰), ויכספס והובם אתם"¹¹¹, החל מכסף וזהב ורוחניים, אהבת ה'¹¹² ויראת ה'¹¹³, הכוללים כל עניני התורה ומצוותי¹¹⁴, ומתוך שמחה, ובהרגשה יתירה בשנה זו — שנת השמה, עד לשלימות השמחה — "שמחת עולם על ראשם"¹¹⁵, **שירה העשירית**¹¹⁶.

האגדה בלימוד התורה בתכלית השלימות דבחינת התענוג — "ישקני מנשיקות פיהו"¹¹⁷, "סוד טעמי ווסתר צפונותי"¹¹⁸, גילוי טעמי תורה ע"י משיח צדקנו, שלמד תורה לכל העם, ויתירה מזה — "ולא ילמדו עוד איש את רעהו גוי כי כולם ידעו אותו למקטנם ועד גדולם"¹¹⁹, ועד שימלאה¹²⁰ הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים¹²¹.

הק
י"ל צדק הוא נ"ל דעה
אופק (אם יתבאר זה)

ה' י"ל

ע"ה

ל"ה
י

93 שמיני ירד, כ (מובאים קא, רע"ב).

94 שירת הרמב"ם ליסטיא סני' תרנ"ו.

95 שם פירוש ט"ו.

96 שנינה — מילי יסודותא, וביתו עם זה, שלילת הענין ד"תויקין" (ראה ב"ק ל א: "האי מאן רבעי

למדין יסודא ליקים מילי תויקין . . מילי רבבתי).

97 בגיטא ד' א.

98 שם ד ט"ב.

99 מיכה ו' טו.

100 כתובות באופה, תריכ בוקוקי כו, ד.

101 תריכ שם.

102 להעיר שישעור הוסי' רמב"ם הוא — סוף (גמר ושלמות) הלכות תשובה, פרק עשירי — מספר השלם.

103 יומא פו, ב.

104 ויהי שגם זה נכלל בהענין ד"תויקין ה' לי בן אהרן, לעשות מ"איתן" יב"ן — כי, גם מי שמנצח כבר

במעמד ומצב רבין, ה' עיין בהבנת "אורי" לגבי קרבא נעילת יתור, רע"י גילוי בחינת התענוג שבהנה

"ירבתי" באופן נעלה נעלה, מנעלה לרדת יב"ן בעל"ה שחז"ל ע"כ, ועוד, וראה חז"י קנ"ב, ב.

105 תובא בלקיטא ודחיש' לשמע' צ"ב, ב. ועוד, וראה חז"י קנ"ב, ב.

106 ירמי לא, ז.

107 יח"ל לא, יב.

108 שפטים טו, ז' ובבב"ש.

109 ד"ה אל תנו את טובא לצדאמאי' (מאמר) ארש"י האמעני ע"ם דברים ח"א בתחלתו.

110 להעיר, שנתנו פתילי ע"ה וירבבה (ירחיב בני"א אפילו ב"צנ"ם כ"י — "שמעתי טובה תרשן עצם"

משליל טו, ל גיטין נו, ב).

111 ישעיי ס, ט.

112 להעיר שישעור הוסי' רמב"ם — החולת ספר אהבה — הוא כמנצח ק"ש, שנינה — אהבת ה',

השוש' לכל רמ"ח מי' (תניא מ"ד), כולל המי' צדק ויראת ה', שורש' לכל שיה' מליח' (תניא שם).

113 ראה תרי"א ר"פ ירש"ל לקיטא בהגלותן לב, ה, ובבב"ש.

114 ראה תניא מ"ד, שם ויתין קטן.

115 ישעיי לת, ירד, נא, יא.

116 מכלתא בשלח טו, א, תחומא שם ירד, ועוד.

117 שהיא א, ב.

118 מרשיי עה"ס.

119 ירמי לא, לג.

120 ישעיי יא, ט.

121 סיום חזתם ספר הי"ד, וראה גם הל' תשובה ספ"ט (סיום השיעור ערכו ט"ז שבט) — ישאמר כי

ה' י"ל

ל

.. ובלשון המשנה (בסיום וחותרם פרק ראשון) דמסכת אבות ..

.. כולל גם העניין ו"מעמידו על האמת, מעמידו על השלום", עד ל"המחכים את רבו" – הם ממ"ח הדברים שהתורה נקנית בהם ..

ס"י

.. ההוספה בלימוד התורה, כולל ובמיוחד הענין ד"פלפול התלמידים", כולל גם הענין ד"המחכים את רבו" וכו' – באים גם להענין יקויים דבר המשנה באבות ד"מביא גאולה לעולם" ..

.. ותיכף (סמיכה כפשוטה) ד"מיסמך גאולה לגאולה" ..

.. ו"אפילו אילני סרק עתידין לעשות פירות", כ"בימי אדה"ר", ויתירה מזה אלא – שאילני סרק יתהפכו לעץ פרי ..

.. ובפשטות ממש – גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, אשר "קהל גדולי" ..

.. כפי שהיא בשלימותה, כולל היינו ש"ירחיב ה' אלקיך את גבולך" לא רק נוסף על ארץ שבע אומות (כנגד שבעה מינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל), אלא גם ארץ קיני קניזי וקדמוני - ארץ עשר אומות ..

.. אלא גם העבודה דבחי' המוחין, חכמה ובינה עד לבחי' וכתר ..

.. ואז יהי גם ולימוד התורה בתכלית השלימות דבחינת התענוג ..

102) להעיר שמשיעור היומי ברמב"ם הוא – סוף (גמר ושלימות) הלכות תשובה ..

104) .. ה"ה עדיין בבחינת "אחר" לגבי דרגא הנעלית יותר. בסגנון אחר קצת: דע"י גילוי בחינת התענוג שבתורה ("יצחק") באופן נעלה יותר, מתעלה לדרגת "בן" בעילוי שבאין-ערבך יותר כו'.

110) להעיר, שתענוג פועל ענין-הרחבה ("ירחיב גווי") אפילו ב"עצם" כו' ..

112) .. כולל המ"ע דיראת ה', שהיא שורש לכל שס"ה מל"ת ..

לזכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א